

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หนังสือการ์ตูนเป็นสื่อมวลชนอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งนับวันแต่จะมีบทบาทและมีอิทธิพลต่อเด็กเล็กและเด็กวัยเรียนมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะโดยตรงหรือทางอ้อม หนังสือการ์ตูนเป็นสิ่งที่ให้ความรู้และความบันเทิงแก่เด็ก เด็กส่วนใหญ่ชอบอ่านหนังสือการ์ตูนเพราะหนังสือการ์ตูนเป็นแรงจูงใจที่มีค่าและเป็นเสมือนสะพานที่เชื่อมระหว่าง "การไม่อ่าน" กับ "การอ่านอย่างสนุกสนาน"

คำว่า "การ์ตูน" สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภทคือ การ์ตูนธรรมคา (Cartoon) กับ นิยายภาพ (Comics)¹

การ์ตูนธรรมคา (Cartoon)

การ์ตูน (Cartoon) มาจากคำในภาษาอิตาลีเลียนว่าคาโทน (Carton) และจากภาษาละตินว่า "Carta" มีความหมายว่ากระดาษ (paper) ตามความหมายที่เข้าใจกันคือ "การเขียนภาพลงบนกระดาษหนาหนัก ซึ่งในสมัยแรกเป็นเพียงการออกแบบเพื่องานเขียนภาพประดับกระจกและลายกระเบื้องเคลือบสี (Mosaic)"² และในหนังสือ The World Book Encyclopedia ได้ให้ความหมายของการ์ตูนไว้ว่า "เป็นการวาดภาพเพื่อเล่าเรื่องซึ่งมีอยู่ใน

¹ James S. Kinder, Audio-Visuals and Techniques, (New York : Appleton Century Crofts, 1952), p. 132..

² R.E. Williams., "Cartoon," Encyclopedia Americana, Vol. 5 (New York : Americana Corporation, 1972), p. 728.

หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร หรือในภาพยนตร์ การดูสามารถวาดได้หลายแบบ อาจวาดเพื่อแสดงความคิดด้วยภาพหลายเส้นง่าย ๆ ส่วนมากเป็นภาพเกินความเป็นจริงในสถานการณ์ที่เป็นไปไม่ได้ ซึ่งทำให้เกิดความขบขัน"¹ ส่วนในหนังสือ A Dictionary of Art terms Techniques ได้ให้ความหมายของการดูไว้ดังนี้

1. การดูหมายถึงภาพวาดบนกระดาษแข็ง บนกำแพง ฝาผนัง กระดาษสีหน้าต่าง โปสเตอร์ บนหินอ่อน และงานศิลปะอื่น ๆ ที่ต้องไปความประณีตและความคิดสร้างสรรค์
2. การดูหมายถึงภาพวาดที่ก่อให้เกิดอารมณ์ขัน หรือเสียดสี เป็นภาพวาดง่าย ๆ ที่ให้ความบันเทิง วิจารณ์งานเมืองหรือสังคม²

นอกจากนี้วิททิช และ ชูลเลอร์ (Wittich & Schuller) ยังได้กล่าวถึงการดูไว้ว่า "การดูเป็นสิ่งที่จำลองความคิดของบุคคลหรือจำลองสถานการณ์ซึ่งมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของคนทั่วไป การดูทำให้คนได้เข้าใจถึงความคิดเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ที่นำเสนอ และในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดความขบขันไปในตัวด้วย"³

¹ The World Book Encyclopedia, Vol. 3. (Chicago : Field Enterprises INC., 1957), pp. 1255-1256.

² Ralph Mayer, A Dictionary of Art Terms and Techniques, (New York : Thomas Y. Grawell Co., 1969), p. 63.

³ Walter Arno Wittich & Charles Francis Schuller, Audio-Visual Materials, (Their Nature and Use, 1965), pp. 154-155.

ในประเทศไทยมีผู้หลายท่านได้ให้ความหมายของการ์ตูนไว้อย่างต่าง ๆ กันเช่น ศาสตราจารย์
 แม่นมาส ชวลิต ให้ความหมายของการ์ตูนไว้ว่า "การ์ตูนหมายถึงภาพที่เขียนลักษณะต่าง ๆ ให้ผิด
 เพี้ยนไปจากความเป็นจริง เขียนเพื่อเน้นลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ที่คนเขียนต้องการนำไปเปรียบ
 เทียบ"¹ สำหรับประยูร จรรยาวัชร์ นักวาดการ์ตูนผู้มีชื่อเสียงอีกท่านหนึ่ง ให้ความหมายของการ์ตูน
 ไว้ว่า "การ์ตูนคือภาพโหย้ ภาพที่ไม่เหมือนจริงจะเป็นคนหรือสัตว์หรือสิ่งของอะไรก็ตามที่มีวิกล
 วิกลผิดไปจากภาพธรรมดา"² ส่วนสมพงษ์ ศิริเจริญ ได้กล่าวถึงการ์ตูนไว้ว่า "การ์ตูนได้แก่ภาพ
 สัญลักษณ์ที่โหย้เป็นตัวแทนของบุคคล แนวความคิด หรือสถานการณ์ที่สร้างขึ้นสำหรับจะใช้จุดความคิด
 ของคน"³ นอกจากนี้ กำธร สติรกุล ได้กล่าวถึงการ์ตูนไว้เช่นเดียวกันว่า "การ์ตูนหมายถึงภาพ
 ลักษณะหนึ่ง ไม่ได้หมายถึงหนังสือ ภาพการ์ตูนนั้นลักษณะภาพต้องเป็นภาพที่ง่าย ๆ เสมอไป คือ
 Simple illustration ไม่ได้เป็นภาพละเอียดวิจิตรบรรจงหรือภาพยาก ๆ จุดประสงค์ของ
 การสร้างการ์ตูนอยู่ที่ความคิดที่ต้องการถ่ายไปยังผู้ ผู้ดูการ์ตูนไม่ได้ดูที่ภาพแต่ต้องการได้ความคิด
 และอารมณ์ที่อยู่เบื้องหลังภาพ"⁴ และจากการสัมภาษณ์นักวาดการ์ตูนที่กำลังเป็นขวัญใจของเด็กๆ
 อีกท่านหนึ่ง คือ ณรงค์ ประกาสโนบล เขาได้กล่าวถึงการ์ตูนไว้ว่า "การ์ตูนคือภาพลายเส้นง่ายๆ

¹ แม่นมาส ชวลิต, "หนังสือภาพการ์ตูนกับเด็ก", เอกสารสารทองสมุด, 3 (พฤษภาคม-
 เมษายน 2510) : 126.

² ประยูร จรรยาวัชร์, "การบรรยายเรื่องภาพการ์ตูน," เอกสารการบรรยายและ
 การอภิปรายเกี่ยวกับศิลปสมัยปัจจุบันของกรมศิลปากร ฉบับที่ 6 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา,
 2513), หน้า 10.

³ สมพงษ์ ศิริเจริญ และคนอื่น ๆ, คู่มือการใช้โสตทัศนวัสดุ (พระนคร : โครงการ
 พัฒนาการศึกษาระหว่างศึกษาธิการ, 2506), หน้า 61.

⁴ กำธร สติรกุล, "หนังสือการ์ตูน," เอกสารการจัดนิทรรศการการ์ตูน (12-19
 มกราคม 2523), หน้า 7.

ที่ขาดหรือเกินความจริงมุ่งเสนอไปในแง่ดูแล้วขบขัน ภาพการ์ตูนอาจเป็นภาพสีหรือขาวดำก็ได้แต่เน้นเรื่องเส้นและอารมณ์เป็นสำคัญ"¹

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าการ์ตูนก็คือ ภาพวาดง่าย ๆ ที่มีแบบเฉพาะตัวไม่เหมือนภาพธรรมดาทั่วไป ภาพการ์ตูนอาจมีรูปร่างที่เกินความเป็นจริงหรือลดรายละเอียดที่ไม่จำเป็นออก เพื่อจุดมุ่งหมายในการบรรยายการแสดงออก มุ่งให้เกิดความตลกขบขัน ล้อเลียน เสียดสีการเมืองและสังคมตลอดจนใช้ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้น่าสนใจยิ่งขึ้น นอกจากนี้อาจใช้ประกอบการเล่าเรื่องบันเทิงคดี สารคดีได้อีกด้วย และที่สำคัญยิ่งคือใช้ประกอบการเรียนการสอน ภาพวาดนี้อาจจะเป็นตอนเดี่ยวจบหรือเป็นเรื่องสั้น ๆ 2-3 ตอนจบ

นิยามภาพ (Comics)

ส่วนนิยามภาพ (Comics) หมายถึง การเล่าเรื่อง โดยลำดับภาพ และการรวมบทสนทนาหรือคำบรรยายไว้ในภาพนั้น ๆ² ในหนังสือ Collier's Encyclopedia ได้ให้ความหมายของนิยามภาพคือ "สิ่งตีพิมพ์เป็นเล่ม เป็นชุด หรือมีกำหนดการออกตามระยะเวลา ซึ่งใช้ภาพขบขันเป็นเครื่องเร้าในการอ่านอย่างสูง อารมณ์ขันในภาพนั้นมีใช้เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการเมือง"³ ส่วนสมพงษ์ ศิริเจริญ ได้กล่าวถึงนิยามภาพว่า "ผู้เขียนใช้วิธีสมมติตัวชูโรงและตัวประกอบในเรื่องขึ้น แล้วเขียนเป็นรูปการ์ตูนให้ตัวละครเหล่านั้นดำเนินบทบาทไปจนกระทั่งจบเรื่อง"⁴

¹ สัมภาษณ์ ณรงค์ ประภาสโนบล, 24 ธันวาคม 2523.

² สโมสรนักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, "การ์ตูนคืออะไรเอ่ย," นิตยสารการ์ตูน (10-25 มกราคม 2524) หน้า 1.

³ William D. Halsey "Comics" Collier's Encyclopedia, Vol. 7 (The Growell-Collier Publishing Co., 1963), p. 53.

⁴ สมพงษ์ ศิริเจริญและคนอื่น ๆ, คู่มือการใช้สื่อทัศนวัสดุ, หน้า 59.

และตรงๆ ประกาศโนเบล ได้กล่าวถึงนิยายภาพไว้เช่นเดียวกันว่า "คือภาพประกอบนิยายอ่านกัน เป็นเรื่องเป็นราวมีลักษณะเป็นจริงเป็นจังมากกว่าการ์ตูน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหรือรูปภาพจะพยายามเขียนให้มีชีวิตชีวาและมีความสมจริงในภาพโดยใช้ความละเอียดประณีตมาก"¹

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า นิยายภาพ (Comics) ก็คือ หนังสือที่ดำเนินเรื่องด้วยภาพ การ์ตูน แทนที่จะมีตัวหนังสือบรรยายเป็นหน้า ๆ อย่างหนังสือธรรมดา ก็กลายเป็นภาพทั้งหมด คำบรรยายหากจะมีก็เป็นเพียงข้อความสั้น ๆ ใหญ่ว่าใคร ที่ไหน ส่วนจะทำอะไร อย่างไหนั้น จะบรรยายเป็นคำพูดของตัวละคร ขณะอ่านผู้อ่านจะมีความรู้สึกเหมือนกับดูละคร อาจเป็นภาพสี หรือขาวดำก็ได้ สรุปว่านิยายภาพก็คือ การ์ตูนเรื่องยาวนั่นเอง

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คำว่าการ์ตูน (Cartoon) และนิยายภาพ (Comics) จึงรวมเรียกว่าหนังสือการ์ตูน ซึ่งหมายถึง หนังสือการ์ตูนที่ปรากฏอยู่ตามแผงหนังสือในท้องตลาดทั่วไป

ประเภทของหนังสือการ์ตูน

ฮาร์ทเลย์ (Hartley) และ โกลด์สัน (Goldenson) ได้จำแนกหนังสือการ์ตูน ออกเป็น 8 ประเภท คือ

1. นวนิยายทางวิทยาศาสตร์ (Science Fiction) การ์ตูนประเภทนี้เป็นเรื่องของนวนิยายสมัยใหม่ที่ค่อนข้างจะเป็นความจริงหรืออิงความจริง ซึ่งเราความสนใจทางวิทยาศาสตร์ เนื้อเรื่องมักจะเกี่ยวกับการค้นพบทางวิทยาการยุคใหม่
2. อาชญากรรมและการสืบสวน (Crime and Detective) การ์ตูนประเภทนี้แสดงให้เห็นความโหดเหี้ยมร้ายกาจของเหล่ามิชชันนารี หรือนักเลงอันธพาลซึ่งก่อความสงบสุขของประชาชน และมีจบลงด้วยความทวายนะของเหล่าร้าย โดยความสามารถในการจับกุมของผู้รักษากฎหมาย

¹ สัมภาษณ์ ตรงๆ ประกาศโนเบล, 24 ธันวาคม 2523.

3. เรื่องจริง (True Stories) ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่สำคัญ ๆ ของบ้านเมืองหรือของโลก เช่น ประวัติการสำรวจ การค้นพบ พดติกรรมอันห้าวหาญของวีรชนกับความสามารถอันยิ่งใหญ่ทางคานักกีฬา การทหาร การปกครอง การสังคมสงเคราะห์ วิทยาการยุคใหม่และประวัติศาสตร์ เป็นต้น

4. การ์ตูนเกี่ยวกับความรัก (Romance) การ์ตูนประเภทนี้เหมาะสมกับวัยรุ่น เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความรัก ถึงแม้จะเหมาะสมกับความสนใจของวัยรุ่น แต่ก็มีการ์ตูนประเภทนี้ออกมาน้อยมาก เพราะวัยรุ่นส่วนใหญ่จะหันความสนใจไปหาพวกนวนิยาย ภาพยนตร์ และการจัดงานรื่นเริง

5. อมตสารคดีอย่างสั้น (Condensed Classic) เป็นการ์ตูนประเภทเชิงวรรณคดีหรือวรรณกรรมของชาติ ซึ่งการ์ตูนประเภทนี้เล็ก ๆ มักไม่ค่อยสนใจ หรืออ่านไม่ค่อยเข้าใจ นอกจากจะมีเครื่องเร้าให้สนใจอ่าน

6. เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ (Animal Stories) เป็นการ์ตูนที่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็ก เป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดความรู้สึกนึกคิดในเชิงตกลงขบขันระคนกับการสอนให้เด็กมีความรักใคร่เอ็นดูและเมตตา กรุณาต่อสัตว์

7. เรื่องเกี่ยวกับตะวันตกและการผจญภัย (Westerns and Adventure Stories) ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของอารยธรรมตะวันตกสมัยโบราณ เช่น เรื่องของอัศวิน คาวบอย ซึ่งมีการต่อสู้กัน ระหว่างพวกธรรมกับอธรรม หรือเรื่องราวเกี่ยวกับการผจญภัยในป่า การต่อสู้กับสัตว์ป่า การผจญภัยในห้วงอวกาศ มนุษย์กายสิทธิ์กับอิทธิฤทธิ์เหนือมนุษย์ธรรมดา

* 8. หนังสือการ์ตูนเชิงสนเทศ (Informational Comic Books) เป็นหนังสือการ์ตูนที่เกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ เป็นหนังสืออ่านประกอบที่ให้อะเอียดความรู้เชิงวิชาการ อันเป็นการอธิบายเรื่องยาก ๆ ให้เข้าใจ โดยการอาศัยภาพการ์ตูน เช่นเรื่องพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ เป็นต้น¹

¹ Ruth E. Hartley and Robert M. Goldenson, The Complete Book of Children's Play, (New York : Thomas Y. Grawell Co., 1957), pp. 139-307.

นอกจากนี้ "สมาคมศึกษาเกี่ยวกับเด็กแห่งอเมริกา" (Child Study Association of America) ได้สำรวจหนังสือการ์ตูนในปี 1943 และแบ่งหนังสือการ์ตูนออกเป็น 10 ชนิดคือ

1. เรื่องผจญภัย (Adventure)
2. เรื่องการผจญภัยในความคิดฝันเกินจริง (Fantastic Adventure)
3. เรื่องสงคราม (War)
4. เรื่องอาชญากรรมและการสืบสวน (Crime and Detective)
5. เรื่องชีวิตจริงและประวัติบุคคลสำคัญ (Real Stories and Biography)
6. เรื่องการผจญภัยในป่า (Jungle Adventure)
7. เรื่องการ์ตูนสัตว์ (Animal Cartoon)
8. เรื่องตลกขบขัน (Fun and Humor)
9. เรื่องเกี่ยวกับความรัก (Love Interest)
10. เรื่องจากหนังสือวรรณคดี (Retold Classics)¹

ประเภทของหนังสือการ์ตูนนั้นมีผู้จัดแบ่งไว้หลายชนิดด้วยกัน แต่เพื่อสะดวกในการสื่อความหมายกับเด็กวัย 10-12 ปีดังกล่าว ผู้วิจัยจึงขอแบ่งประเภทของหนังสือการ์ตูนออกเป็น 13 ประเภทดังนี้คือ

1. เรื่องผจญภัย โลกโผน
2. เรื่องสงครามและการต่อสู้
3. เรื่องสืบสวนและโจรกรรม
4. เรื่องเกี่ยวกับประวัติบุคคลสำคัญ
5. เรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์
6. เรื่องเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์
7. เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ประหลาดและเรื่องมหัศจรรย์
8. เรื่องเกี่ยวกับความรักและชีวิตครอบครัว
9. เรื่องเกี่ยวกับชีวิตสัตว์

¹ สุรางค์รัตน์ ฅ พัทลุง, "การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่เจ็ด โดยการสอนด้วยหนังสือการ์ตูนกับการสอนแบบเดิม" (ปริญญาโท นวัตกรรมหนังสือพิมพ์ แผนกโสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), 2521. หน้า 17-18. อ้างจาก "Child Study Association of America" (ท.ป., ท.ด.).

10. เรื่องเกี่ยวกับตลกขบขันทั่วไป	11. เรื่องภูติผีและเรื่องสยองขวัญ
12. เรื่องจากหนังสือวรรณคดี	13. เรื่องเกี่ยวกับเทพนิยาย

เทคนิคการเขียนเรื่องสำหรับเด็ก

การ चु่นจัดได้ว่าเป็นหนังสือสำหรับเด็กประเภทหนึ่ง ที่ปรากฏอยู่ตามตลาดหนังสือสำหรับเด็กในเมืองไทย ซึ่งจินตนา ไบกาซูยี ได้แบ่งหนังสือสำหรับเด็กในเมืองไทยออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ 3 ประเภท พอสรุปได้ดังนี้

1. หนังสือเรียน ซึ่งใช้ในโรงเรียนเนื้อหาห่วงใหญ่อ่านใคร่ได้รับความรู้เป็นสำคัญที่สุด
2. หนังสือสำหรับเด็ก เป็นหนังสืออ่านทั่วไปของเด็กที่ไม่ใช่หนังสือเรียน มีความมุ่งหมายให้ความเพลิดเพลินมากกว่าความรู้ หรืออาจจะเป็นทั้งสาระและความบันเทิงควบกันไป
3. หนังสือออกตามกำหนดเวลาอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ นิตยสาร วารสาร และการ चु่นต่าง ๆ มีจุดมุ่งหมายเน้นให้ผู้อ่านได้ทั้งความบันเทิงและสาระโดยมีเนื้อหาเป็นเรื่องสั้น ๆ จบในตัวเอง หรืออาจจะมีต่อเป็นตอน ๆ ไปในแต่ละฉบับก็ได้

ดังนั้นหนังสือการ चु่นจึงเป็นขบวนการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กประเภทหนึ่ง ซึ่ง ฮัค (Huck) ได้วางเกณฑ์ในการเขียนหนังสือสำหรับเด็กไว้ดังต่อไปนี้

1. โครงเรื่อง (Plot) ต้องมีโครงเรื่องที่ดี ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินเร้าใจให้ผู้อ่านติดตามตั้งแต่ต้นจนจบ
2. ฉาก (Setting) ต้องเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

¹ จินตนา ไบกาซูยี, "เทคนิคการเขียนเรื่องสำหรับเด็ก," เอกสารการประชุมปฏิบัติและนิทรรศการการ चु่นเพื่อพัฒนาเด็ก (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 31 กรกฎาคม-2 สิงหาคม 2523) หน้า 1.

3. เรื่อง (Theme) ต้องมีคุณค่าแก่เด็ก สอดแทรกเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรมแต่ไม่โด่ง
สอนโดยตรง

4. ตัวละคร (Characterization) ต้องแสดงให้เห็นการพัฒนาขึ้นของตัวละครทั้ง
ทางร่างกายและจิตใจ

5. สীลาในการเขียน (Style) เขียนเนื้อเรื่องให้เหมาะสมกับชื่อเรื่อง เสนอเรื่อง
ได้ชัดเจน อ่านแล้วเข้าใจง่าย บทสนทนาเป็นธรรมชาติ

6. รูปแบบ (Format) รูปเล่มชวนอ่าน เข้ารูปเล่มโดดเด่นหน้ากระดาษดี มีภาพ
ประกอบเหมาะกับเนื้อเรื่อง และช่วยให้เข้าใจในเนื้อเรื่องมากยิ่งขึ้น

7. อื่น ๆ (Other Considerations) เช่น เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับหนังสือประเภท
เดียวกัน สามารถบอกได้ว่า หนังสือนี้ดีหรือไม่ มีผู้ให้คำวิจารณ์เกี่ยวกับหนังสือนี้ว่าอย่างไรบ้าง¹

จากการประชุมปฏิบัติการและนิทรรศการเรื่องการ์ตูนเพื่อพัฒนาเด็ก ของกลุ่มส่งเสริม
สื่อมวลชนเพื่อเด็ก (ก.ส.ค.) ได้เสนอแนะสิ่งที่ควรรู้เกี่ยวกับ "ลักษณะการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก
เด็กที่เป็นการ์ตูน" ไว้ พอสรุปได้ดังนี้

1. เนื้อหาที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจน วัตถุประสงค์ของเรื่องต้องมีเพียงจุดเดียว ถ้ามีหลาย
จุดจะทำให้ผู้อ่านสับสน โดยเฉพาะการ์ตูนสำหรับผู้อ่านที่เป็นเด็กก่อนวัยเรียนจนถึงระดับชั้นประถม
ศึกษา

2. เนื้อหาที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับวัย ความสามารถในการอ่านและความสนใจของ
ผู้อ่าน เนื้อหาสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่มีบทบรรยายมากนัก มีเรื่องราวแสดงการเคลื่อนไหวของ
ตัวละคร มีการดำเนินเรื่องของตัวละคร ใช้ตัวละครที่เหมาะสม ไม่ควรมีตัวละครมาก มีบทสนทนา
พอสมควร การเขียนตัวการ์ตูนนั้นสิ่งสำคัญอยู่ที่การเปลี่ยนเนื้อเรื่องออกมาเป็นภาพ

¹ Charlotte S. Huck, Children's Literature in the Elementary School, 3d ed. (New York : Holt Rinehart and Winston, 1976), pp. 6-17.

3. มีรูปภาพเป็นส่วนสำคัญ สัดส่วนของภาพกับเนื้อเรื่องขึ้นอยู่กับวัยของเด็ก เด็กอายุน้อยภาพต้องมาก เด็กอายุมากอาจจะมีลดน้อยลงก็ได้ อย่างไรก็ตามหนังสือการ์ตูนเน้นภาพมากกว่าเนื้อเรื่อง ดังนั้นประเภทของภาพจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ควรคำนึงถึงให้มากและเลือกว่าจะให้เหมาะสม

4. ภาษาและสำนวนภาษาที่ใช้ หนังสือเด็กต้องใช้คำง่ายประโยคสั้น ๆ ใช้คำและประโยคซ้ำกันให้มากเพื่อช่วยการเรียนรู้เรื่องภาษาควย การอ่านหลาย ๆ ครั้งช่วยให้จำได้เอง แม้ว่าหนังสือการ์ตูนนั้นเรื่องราวจะไม่สำคัญเท่าภาพแต่ถ้าเป็นการตูนเรื่อง คำและประโยคที่เป็นเรื่องราวเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้อ่านรู้เรื่อง จึงจำเป็นจะต้องเลือกคำที่กระทัดรัดอ่านได้ความง่าย ชัดเจน ไม่เยิ่นเย้อ ภาษาที่ใช้ต้องเหมาะสมกับวัยเป็นภาษาพูดไม่ใช่ภาษาเขียน

5. ขนาดตัวอักษรและการใช้ตัวอักษร ลักษณะความยาวของประโยค ขนาดของตัวอักษร และชนิดของตัวอักษรในหนังสือสำหรับเด็กมีความสำคัญมากในเรื่องการอ่านของเด็ก ประโยคยาวมาก ๆ เด็กจะลืมน้อยความที่อ่านผ่านมาแล้ว หรือข้อความที่อ่านไม่สัมพันธ์กัน เพราะประธานกริยาอยู่ห่างไกลกันเด็กจะอ่านเรื่องไม่ติดต่อกัน ดังนั้นควรใช้ประโยคสั้น ๆ ไม่ยาวนัก โดยเฉพาะหนังสือการ์ตูนใช้ขนาดตัวอักษรใหญ่เป็นตัวเขียน ตัวอักษรที่เขียนใช้ตัวประดิษฐ์บรรจงเขียนให้อ่านง่าย

6. รูปเล่มของหนังสือ ควรเป็นขนาดกระทัดรัด ไม่ใหญ่ กว้าง ยาว หรือเล็กเกินไป เพราะเด็กจะถือหนังสืออ่านไม่สะดวก ความเหมาะสมของหนังสือการ์ตูนควรอยู่ระหว่าง 10-30 หน้า และนอกจากนั้นขนาดของรูปเล่มยังต้องสัมพันธ์กับการจัดหน้า (Layout) ของหนังสืออีกด้วย¹

การจัดหน้าหนังสือการ์ตูน

การจัดหน้าหนังสือการ์ตูนนั้นมีหลายแบบด้วยกัน จะจัดในรูปแบบตั้งหรือแนวนอนก็ได้โดยแบ่งออกเป็นช่อง ๆ อาจเป็น 2, 3, 4, 5 หรือ 6 ช่อง หรืออาจมากขึ้นแล้วแต่ผู้เขียนจะสะดวก

¹ จินตนา ไบกาชฎี, "เทคนิคการเขียนเรื่องสำหรับเด็ก," หน้า 2-4.

และเห็นว่าเหมาะสมกับขนาดของรูปเล่ม แต่การเรียงข่งนั้นจะต้องเรียงจากซ้ายไปขวานลงล่าง เช่นเดียวกับการเขียนหนังสือ เพื่อไม่ให้ผู้อ่านเกิดความสับสนในการอ่าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1
2

1	2
---	---

1
2
3

1	2
	3

1	2
3	4

1	2
	3
	4

1	2	
3	4	5

1	2	3
4	5	

1	2
3	4
5	6

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การเขียนหนังสือสำหรับเด็กที่เป็นหนังสือการ์ตูนนั้นต้องมีเนื้อเรื่องที่มีสาระประโยชน์ มีขนาดรูปเล่ม ตัวอักษรและภาษาส่วนที่ใช่เหมาะสมกับวัย และความสามารถในการอ่านของเด็ก เพื่อสนองความสนใจและความต้องการของเด็ก

ความสนใจในการอ่านของเด็ก

ความสนใจในการอ่านของเด็กจะแตกต่างกันไปตามวัย ดังนั้นในการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กควรคำนึงถึงอายุ ความสามารถในการอ่านและสิ่งแวดล้อมของเด็กเป็นสำคัญ

อายุ เน้นถึงความชอบ ความสนใจ ความต้องการตามวัย

ความสนใจในการอ่าน หมายถึง ความเข้าใจคำ ความหมายของประโยค และเรื่องราวของเรื่องนั้น

สิ่งแวดล้อม หมายถึง การศึกษา การอบรม วัฒนธรรม ประเพณี บุคคลที่ใกล้ชิดอันจะมีอิทธิพลต่อ
เนื่อง ไปถึงการอ่านของเด็ก

ดังนั้นในการเขียนเรื่องให้เด็กอ่าน ไม่ว่าจะ เป็นหนังสือภาพ หนังสือเรื่อง หรือหนังสือการ์ตูน ผู้
อ่านเป็นเด็กทั้งสิ้นและความสนใจในการอ่านของเด็กก็จะแตกต่างกันไปตามวัย ผู้จัดทำหนังสือจึง
ต้องรู้จักความต้องการของเด็กแต่ละวัย ความสามารถในการอ่าน ภาษา ตลอดจนความสั้นยาว
ของเรื่อง การดำเนินเรื่อง ซึ่งความสนใจในการอ่านของเด็กนั้น รัญจวน อินทรกำแหง ได้แบ่ง
ออกเป็น 4 ระยะเวลาใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

1. เด็กก่อนเข้าเรียนวัย 3-5 ปี โดยทั่วไปความสามารถในการอ่านของเด็กในวัยนี้
ยังมีน้อยมาก ชอบฟัง ชอบดู มากกว่าชอบอ่านเอง โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมที่ไม่ส่งเสริม
การอ่านของเด็กเลย ฉะนั้นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยนี้ย่อมต้องมีภาพประกอบมากเป็นอย่าง-
ยิ่ง และต้องเป็นภาพที่ชัดเจนสวยงามด้วยศิลปะแห่งการวาด เนื้อเรื่องมีอิทธิพลที่จะดึงดูดใจเด็กให้
ติดตามอ่านหรือดูโดยตลอด ถ้ามีคำอธิบายภาพนั้นควรสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง
2. เด็กชั้นประถมศึกษาอายุระหว่าง 6-8 ปี ความสามารถในการอ่านมีมากขึ้นตามวัยและ
ประสบการณ์ พอใจในการอ่านเองมากขึ้น โดยเฉพาะเด็กหญิง หนังสือสำหรับเด็กในวัยนี้ควรเพิ่ม
สาระให้มากขึ้น แต่ยังคงรักษาความสนุกในเนื้อเรื่องไว้เพื่อจูงใจผู้อ่านซึ่งอยู่ในวัยเยาว์ไม่ให้เบื่อ-
หน่าย นอกจากนั้นภาพประกอบยังมีความสำคัญอยู่เป็นอันมากแม้จะเพิ่มความยาวของเนื้อเรื่องและ
มีลีลาของการใช้สำนวนภาษามากขึ้นก็ตาม แต่ไม่ควรละเลยภาพประกอบเป็นอันขาด
3. เด็กวัยรุ่นตอนต้นอายุระหว่าง 9-12 ปี เด็กในวัยนี้ความอยากรู้อยากเห็นมีพลังสูง
ถ้าในวัยเด็กเล็กเคยสนใจการอ่านมาบ้างแล้วก็จะเพิ่มความสนใจในการอ่านมากยิ่งขึ้น ประสบการณ์
ในการอ่านจะทำให้เข้าใจความหมายของเรื่องได้ดีขึ้น
4. เด็กวัยรุ่นตอนกลางอายุระหว่าง 13-15 ปี เป็นช่วงของการแสวงหาที่รุนแรงช่วง
หนึ่งของชีวิต หนังสือสำหรับเด็กวัยนี้ควรพยายามดึงดูดผู้อ่านให้ลงมามีความสนใจมากกว่าส่งเสริมให้ลอย
ขึ้นสู่ฟ้า จริงอยู่ที่วัยนี้พอใจจะอยู่กับความฝันมากกว่าความจริง แต่หนังสือที่จะเสริมไปในทาง

สร้างสรรคณ์มีค่าในระยะยาวแก่ชีวิตของเด็กในวัยนี้มากกว่า¹

ความสนใจในการอ่านของเด็กแต่ละวัยนั้นยังแตกต่างกันไปตามอายุ และเพศอีกด้วย ลมูล รัตตากร ได้กล่าวถึงความสนใจในการอ่านของเด็กวัยรุ่นตอนต้นช่วงอายุ 9-12 ปี ไว้ดังนี้

1. เด็กอายุ 9 ปี ชอบอ่านนิทานเกี่ยวกับเรื่องสัตว์ต่าง ๆ แต่ชอบเรื่องจริง ๆ มากกว่าที่จะให้สัตว์พูดได้อย่างคน นอกจากนั้นยังชอบเรื่องผจญภัย และนิทานที่เกี่ยวกับชนชาติต่าง ๆ
2. เด็กอายุ 10 ปี ชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับเรื่องการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ และยิ่งชอบเรื่องทำนองเดียวกันนี้มากขึ้น
3. เด็กอายุ 11 ปี เด็กชายชอบเรื่องผจญภัย และเด็กหญิงเริ่มอ่านนวนิยาย
4. เด็กอายุ 12 ปี เด็กชายจะชอบอ่านเรื่องผจญภัย และเรื่องเกี่ยวกับวีรบุรุษวีรสตรี² และรัฐฉวน อินทรกำแหง ได้กล่าวถึงความสนใจในการอ่านของเด็กวัยรุ่นตอนต้น ช่วงอายุระหว่าง 9-12 ปี ไว้ใกล้เคียงกับ ลมูล รัตตากร เช่นเดียวกันพอสรุปได้ดังนี้

1. เด็กอายุ 9-10 ปี
 - 1.1 เด็กชายและเด็กหญิงแยกกันอ่านตามความสนใจ
 - 1.2 เด็กหญิงชอบเรื่องกระจุ่มกระจิม พวคนิทาน นิยาย
 - 1.3 เด็กชายชอบเรื่องเกี่ยวกับเครื่องยนต์กลไก และเรื่องผจญภัย
2. เด็กอายุ 11 ปี
 - 2.1 เด็กชายยังคงชอบเรื่องผจญภัย สืบค้น และเพิ่มความสนใจในเรื่องการค้นคว้าและการประดิษฐ์มากขึ้น

¹ รัฐฉวน อินทรกำแหง, "หนังสือสำหรับเด็ก," เอกสารการประชุมปฏิบัติการและนิทรรศการ การรื้อฟื้นเพื่อพัฒนาเด็ก (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 31 กรกฎาคม - 2 สิงหาคม 2523) หน้า 6-8.

² ลมูล รัตตากร, "การเขียนหนังสือสำหรับเด็ก," วารสารห้องสมุด 7 (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2506) : 49.

2.2 เด็กยังคงสนใจเรื่องเกี่ยวกับเครื่องยนต์ักโลก และหนังสือการ์ตูน แต่บางคน จะลดความสนใจในเรื่องสัตว์ไปบ้าง

2.3 เด็กหญิงชอบเรื่องเกี่ยวกับชีวิตในบ้าน สัตว์เลี้ยง เรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ บางครั้งก็ชอบนิยายผจญภัย เช่นเดียวกับเด็กชาย

3. เด็กอายุ 12 ปี

3.1 เด็กชายชอบเรื่องที่มีการจบอย่างขมวดปมไว้คิด และยิ่งชอบอ่านหนังสือทุก ชนิด เช่น เรื่องผจญภัย ประวัติศาสตร์ ชีวประวัติและกีฬา เป็นต้น

3.2 เด็กหญิงส่วนมากยังคงชอบเรื่องชีวิตภายในบ้าน ในโรงเรียน ชอบเรื่อง ผจญภัย และเริ่มอ่านนวนิยายสำหรับผู้ใหญ่ บางครั้งก็ชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับอาชีพด้วย¹

จากคำกล่าวของสมุล รัตตากร และรัฐจวน อินทรกำแหง ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าความ สนใจในการอ่านของเด็กนั้นเปลี่ยนแปลงไปตามระดับอายุ เพศ ความสนใจ และความสามารถใน การอ่าน สำหรับเรื่องความสนใจในการอ่านหนังสือการ์ตูนนั้น ก็ เซลส์ (Gesell) ได้ศึกษาและ พบว่าเด็กวัยเรียนอายุ 5-16 ปี มีความสนใจในการอ่านหนังสือการ์ตูนมากกว่าวัยอื่น ซึ่งอาจกล่าว สรุปตามเกณฑ์อายุได้ดังนี้

อายุ 5 ปี มีความสนใจในรูปภาพการ์ตูน ชอบให้คนอื่นอ่านให้ฟัง แต่มีความสนใจเกี่ยวกับเรื่อง ตลกขบขันอยู่ในระดับน้อย

อายุ 6 ปี มีความสนใจในภาพการ์ตูน พยายามอ่านหรือให้คนอื่นอ่านให้ฟัง สนใจการ์ตูนทั่ว ๆ ไป

อายุ 7 ปี มีความสนใจในการ์ตูนมาก สามารถอ่านด้วยตนเองได้ เริ่มซื้อหนังสือการ์ตูนที่ตนเอง ชอบ และเรื่องที่ชอบคือ การผจญภัยของสัตว์ และการผจญภัยทั่ว ๆ ไป เช่น พวก มนุษย์กายสิทธิ์

¹ รัฐจวน อินทรกำแหง, วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2517), หน้า 96-97.

- อายุ 8 ปี ความสนใจในการอ่านยังมีอยู่ เริ่มรู้จักการเก็บรวบรวมหนังสือการ์ตูนที่ตนซื้อมาเรื่องที่ชอบคือเรื่องราวของสัตว์ และการ์ตูนประเภท บู้ ดูเด็ด
- อายุ 9 ปี ความสนใจในการอ่านจะถึงขีดสูงสุดสำหรับเด็กบางคน และบางคนก็เริ่มลดความสนใจลงบ้างเล็กน้อย¹
- อายุ 10 ปี ส่วนใหญ่ยังชอบอ่านการ์ตูนและมีไม่น้อยที่ยังอ่านอย่างใจจดใจจ่อบางคนจะเก็บรักษาอย่างหวงแหนแม้ว่าการสะสม แลกเปลี่ยนและหยิบยืมจะลดลงไปบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะถูกมารดาคัดค้านและบางรายถึงกับห้ามซื้อเอาทีเดียว การ์ตูนที่เด็กโปรดปรานได้แก่การ์ตูน กระจ่างน้อยเจ้าเล่ห์ (Bug Bunny) มนุษย์ค้างคาว (Batman) มนุษย์กายสิทธิ์ (Superman) เป็นต้น
- อายุ 11 ปี ประมาณ 2 ใน 3 ของเด็กในวัยนี้ยังคงอ่านการ์ตูนอยู่ หลายคนยังคงอ่านอย่างจริงจัง แต่ส่วนใหญ่อ่านพอประมาณและบางคนเริ่มลดความสนใจลง มีส่วนน้อยที่ยังเก็บสะสมแลกเปลี่ยนกับเพื่อน ๆ บางคนจะสะสมหนังสือการ์ตูนถึง 200-500 เรื่อง บางคนไม่เคยซื้อเลย แต่ยืมจากเพื่อน ๆ มาอ่าน เรื่องที่เด็กในวัยนี้สนใจเช่นเดียวกับเด็กอายุ 10 ปี
- อายุ 12 ปี ประมาณ 2 ใน 3 เด็กวัยนี้ยังคงอ่านการ์ตูนอยู่ ส่วนน้อยที่ยังคงอ่านอย่างจริงจัง บางคนความสนใจในการอ่านยังมีอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด การรวบรวมสะสมเริ่มลดลงและไม่ค่อยจะซื้อหาอ่านอีก ความสนใจมีไม่มากอย่างแต่ก่อน และเด็กในช่วงนี้มักจะไม้อ่านซ้ำแล้วซ้ำอีก²

๑๓๑

¹ Arnold L. Gesell, The Child From Five to Ten, (New York : Harper Brothers Co., 1880), p. 475.

² Arnold L. Gesell, Youth : The Years From Ten to Sixteen, (New York : Harper & Brothers Co., 1956), pp. 140-144.

ในปี ค.ศ. 1952 วิตตี (Witty) ได้ศึกษาความสนใจในการอ่านหนังสือของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นประถมปีที่ 6 ซึ่งเป็นเด็กวัย 10-12 ปี พบว่า

หนังสือที่เด็กสนใจอ่านมากที่สุดคือหนังสือการ์ตูน โดยเฉลี่ยแล้วเด็กชายจะอ่านหนังสือพิมพ์ที่มีการ์ตูนสอดแทรกอยู่ประมาณวันละ 4 เล่ม หรือมากกว่า ส่วนเด็กหญิงนั้นโดยเฉลี่ยอ่านประมาณวันละ $1\frac{1}{2}$ - $2\frac{1}{2}$ เล่ม¹

จากการศึกษาของเก้เซลส์ (Gesell) และวิตตี (Witty) พบว่าเด็กวัย 10-12 ปี มีความสนใจในการอ่านหนังสือการ์ตูนมาก และความสนใจในการอ่านนั้นยังแตกต่างกันไปตามระดับอายุและเพศอีกด้วย นอกจากนั้นยังได้มีคนอื่น ๆ ศึกษาความสนใจในการอ่านหนังสือการ์ตูนไว้ เช่น พอล ไอ ลินเนส (Lyness) ศึกษาสิ่งที่เด็กชายและเด็กหญิงชอบในหนังสือพิมพ์ โดยศึกษากับนักเรียนเกรด 3, 5, 7, 9 และ 11 (เทียบเท่ากับชั้นประถมปีที่ 3, 5, 7 มศ. 2 และมศ. 4) ในรัฐโอไฮโอว่า ปรากฏผลว่า สิ่งที่นักเรียนชอบมากที่สุดหนังสือพิมพ์คือการ์ตูน กีฬา รายการภาพยนตร์และรายการวิหุ² และสโลเวอร์ (Slover) ได้วิจัยแนวความสนใจการอ่านหนังสือการ์ตูนของนักเรียนเกรด 4 จำนวน 356 คน เปรียบเทียบกับความสนใจการอ่านหนังสือที่มีเนื้อเรื่องบรรจุไว้ในนักเรียนกลุ่มเดียวกันปรากฏว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงสนใจหนังสือการ์ตูนมากกว่า โดยเฉพาะนักเรียนชายสนใจการ์ตูนมากกว่าหนังสือเรื่อง แต่นักเรียนหญิงสนใจหนังสือเรื่องมากกว่าการ์ตูน แต่นักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลต่ำสนใจหนังสือการ์ตูนมากกว่าทำนองเดียวกับเด็กนักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลในการเรียนสูงจะชอบหนังสือเรื่องมากกว่า³

¹ วารี ทิริเจริญ, "หนังสือการ์ตูนกับความสนใจของเด็กวัยเรียน," ศูนย์ศึกษา, 17 (มีนาคม-เมษายน 2514) : 7-8. อ้างจาก Witty, P.A., Children's Interest in Radio Motion Picture and Television Educa. Admin. and Supervision, (1952), pp. 138-.47.

² Paul I. Lyness, What Boys and Girls like in the Newspapers, Editor and Publisher : (November, 1950), p. 18.

³ Vera Slover, "Comic Book VS Story Book," Elementary English, 5 (May 1959), pp. 319-322.

สำหรับในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ.2519 กรมวิชาการได้สำรวจความสนใจและรสนิยมในการอ่านของเด็กและเยาวชนไทย ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครจำนวน 1,350 คน โดยจำแนกหนังสือออกเป็น 16 ประเภทดังนี้

นิยายสาร-วารสาร	หนังสือพิมพ์	สารคดี	นิทาน-นิยาย
เรื่องตลก	เรื่องผี	เรื่องจีน	เรื่องผจญภัย
เรื่องสืบสวน	การ์ตูน	วรรณคดี	ตำราบอกวิธีทำสิ่งต่าง ๆ
เรื่องแปล	วิทยาศาสตร์	ศาสนา	การเมือง

ปรากฏผลว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายชอบอ่านหนังสือการ์ตูนมากที่สุด รองลงมาได้แก่เรื่องตลก หนังสือพิมพ์ นิทาน-นิยาย วิทยาศาสตร์ วรรณคดี เรื่องผจญภัย และตำราบอกวิธีทำสิ่งต่างๆ ตามลำดับ ส่วนหนังสือที่ไม่ชอบอ่านมากที่สุดได้แก่ การเมือง เรื่องจีน และศาสนา ซึ่งก็ไม่จัดอยู่ในเกณฑ์ที่ค่าเกินไป¹

จากข้อมูลต่าง ๆ นี้ อาจสรุปได้ว่า ความสนใจต่อการอ่านหนังสือการ์ตูนของเด็กนั้นแตกต่างกันไปตามอายุ ความสามารถในการอ่าน และสิ่งแวดล้อมของเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งเด็กจะมีเหตุผลในการอ่านการ์ตูนไม่เหมือนกัน ดไวท์ แอล เบอร์ตัน (Dwight L. Burton) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่เด็กชอบหนังสือการ์ตูนไว้ในหนังสือวารสารการศึกษา (Elementary School Journal) ดังนี้

1. อ่านแล้วเข้าใจง่าย ไม่ต้องอ่านคำบรรยายทุกคำ เพียงแต่รูปภาพประกอบเด็กก็สามารถเข้าใจเรื่องราวได้ตลอด เด็กที่อ่านหนังสือไม่เก่งชอบอ่านการ์ตูนมาก เพราะปกติเด็กเหล่านี้จะอ่านไม่ทันเพื่อนในชั้นเรียน แต่การอ่านหนังสือการ์ตูนซึ่งเป็นการเล่าเรื่องด้วยภาพช่วยให้เด็กเหล่านี้ติดตามเรื่องได้ง่ายขึ้น

¹ กรมวิชาการ, รายงานการสำรวจความสนใจและรสนิยมในการอ่านของเด็กและเยาวชนไทย (กรุงเทพมหานคร : จงเจริญการพิมพ์, 2520), หน้า 9.

2. อ่านแล้วเข้าใจความทันที เพราะเนื้อเรื่องแสดงชัดอยู่แล้วไม่ต้องตีความก็สามารถเข้าใจได้

3. เนื้อเรื่องเหมาะกับธรรมชาติของเด็กวัยรุ่น แม้ว่าหนังสือการ์ตูนแต่ละเล่มจะมีเนื้อเรื่องแตกต่างกันก็ตาม แต่ส่วนใหญ่ล้วนแต่เป็นประเภทเรื่องลึกลับ ตื่นเต้น ผจญภัย และมีการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นสิ่งที่มาสนใจของเด็กมาก

4. เด็กมักถือเอาเรื่องราวในหนังสือการ์ตูนเป็นเรื่องจริง เช่นเดียวกับเรื่องในภาพยนตร์และโทรทัศน์

5. เด็กมักจินตนาการไปตามหนังสือการ์ตูนที่อ่านว่าคนมี 2 หัว คือคนดีกับคนเลว ซึ่งมีลักษณะรูปร่างหน้าตาและการกระทำเหมือนกับตัวการ์ตูนที่เขาอ่าน

6. เด็กนิยมชมชอบ ความเก่งกล้าสามารถของตัวละครในหนังสือการ์ตูนและจะยึดถือเป็นนำมาเป็นแบบอย่าง

7. หนังสือการ์ตูนเป็นหนังสือที่หาง่ายและราคาไม่ต้อแพง¹

ส่วน Ruth Strang (Ruth Strang) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่เด็กชอบอ่านการ์ตูนไว้ 6 ประการคือ

1. เป็นเรื่องผจญภัยที่ตื่นเต้นมีโครงเรื่องดี
2. เป็นเรื่องที่น่าสนใจของเด็ก
3. เป็นเรื่องที่แตกต่างกันจากความเป็นจริง
4. เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของเด็ก
5. ตัวละครในเรื่องเป็นจริงเป็นจัง
6. อ่านง่าย สนุก ภาพสวย มีคุณค่าทางการศึกษาและศีลธรรม²

¹ Dwight L. Burton, "Comic Book : A Teacher Analysis, " Elementary School Journal (October, 1955). pp. 73-75.

² ละเมียด ลิมอักษร, "การ์ตูนมีคุณค่าทางการศึกษาอย่างไร," วารสารจันทร์เกษม 126 (กันยายน-ตุลาคม 2518) : 26. อ้างจาก Gertrude E. Chriddenden, Living with Children, (ท.ป., ท.ด.).

แม้ว่าเด็กจะมีเหตุผลในการอ่านหนังสือการ์ตูนไม่เหมือนกันก็ตาม แต่เหตุผลส่วนใหญ่ก็จะไม่แตกต่างกันมากนักคือ เด็กชอบอ่านหนังสือการ์ตูนเพราะอ่านง่าย ภาพสวย สีสวย เนื้อเรื่อง ตลกขบขัน ตื่นเต้น ลึกลับสยงขวัญ นอกจากนี้ราคาไม่คอยแพงสามารถหาซื้อได้ง่าย แต่สิ่งสำคัญยิ่งในการชอบอ่านการ์ตูนคือ เด็กจะนำตัวเองเข้าไปพัวพันกับตัวการ์ตูนในเรื่องคิดว่าเป็นจริงเป็นจัง ซึ่งบางครั้งก็เป็นโอกาสดีที่เด็กจะได้ปรับเพื่อแก้ปัญหาทางอารมณ์และปัญหาส่วนตัวของเด็กเอง เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียด

ประโยชน์ของหนังสือการ์ตูน

หนังสือการ์ตูนนอกจากการจะเป็นหนังสือที่อยู่ในความสนใจของเด็กแล้ว ยังเป็นหนังสือที่มีประโยชน์ ซึ่งประยูร จรรย์วณิช ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการ์ตูนไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. นำไปใช้โฆษณาชวนเชื่อในสงคราม โดยใช้เขียนเป็นแผ่นปลิวโฆษณาเพื่อโน้มน้าวจิตใจฝ่ายตรงข้าม เพราะทุกคนสามารถสื่อความหมายจากภาพการ์ตูนได้โดยไม่ต้องอ่านข้อความก็สามารถเข้าใจได้
2. ใช้วิจารณ์การเมือง โดยวาดเป็นภาพล้อเลียนทางการเมือง ซึ่งพบอยู่ตามหน้าหนังสือพิมพ์รายวันเป็นประจำ ซึ่งชนทุกระดับสามารถเข้าใจความหมายจากภาพนั้นตลอด โดยไม่ต้องอ่านข้อความหรือคำบรรยาย
3. นำมาทำเป็นตุ๊กตาหุ่นเชิด สามารถนำมาใช้ประกอบการเล่านิทาน และใช้ประกอบบทเรียนซึ่งปัจจุบันนิยมใช้กันมาก
4. นำมาสร้างเป็นภาพยนตร์การ์ตูน เป็นสิ่งที่ให้ความบันเทิง และเป็นสิ่งโปรดปรานสำหรับเด็ก ปัจจุบันจะพบว่าภาพยนตร์การ์ตูนมีอิทธิพลเหนือจิตใจเด็กมาก
5. ใช้ในการตกแต่งประดับประดา ในปัจจุบันจะนำรูปการ์ตูนมาทำเป็นเครื่องประดับ หรือใช้ตกแต่งเสื้อผ้าสตรีให้เพิ่มความน่ารักมากยิ่งขึ้น

6. ใช้ประกอบภาพยนตร์ ภาพยนตร์บางเรื่องจะนำภาพการ์ตูนมาประกอบ ทำให้ภาพยนตร์นั้นน่าดู น่าสนใจ และชวนคิดตามมากยิ่งขึ้น ในปัจจุบันจะพบมากในภาพยนตร์ญี่ปุ่น¹

วีระ พุฒกลาง ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือการ์ตูนว่า ได้ให้สิ่งต่าง ๆ ต่อเด็กพอสรุปได้ดังนี้

1. ทำให้เด็กเกิดมโนภาพที่ดี หนังสือการ์ตูนที่ดีจะช่วยสร้างสรรค์ให้เด็กเกิดความคิดและจินตนาการ
2. ทำให้เกิดความสนใจมากขึ้น หนังสือการ์ตูนทั่วไปต่างก็มีสิ่งเร้าอยู่ในตัวแล้ว เช่น ตัวพระเอก หรือเนื้อเรื่องที่น่าสนใจ ถ้าครูรู้จักเลือกหนังสือที่ดีมีสาระเหมาะสมแก่วัยของเด็กมาให้อ่าน หรือแม่แต่รูปภาพก็ยังทำให้นักเรียน เกิดความรักที่จะอ่านยิ่งขึ้น
3. ทำให้เกิดแนวความคิดที่ดี ธรรมชาติของหนังสือการ์ตูนเป็นการเขียนหรือการเล่าเรื่องโดยอาศัยภาพประกอบ ถ้าครูเลือกหนังสือที่ก่อให้เกิดแนวคิดที่ดีไว้แล้ว จะเป็นการช่วยสร้างสรรค์ความคิดให้เกิดขึ้นกับเด็กที่ละเอียดที่ละน้อย
4. หนังสือการ์ตูนบางเล่มบางเรื่อง จะทำให้เด็กจดจำวิธีการ แมแต่คำสนทนาที่แปลกไป (ถ้าหนังสือมีสาระเด็กก็จะจดจำในสิ่งที่มีความหมายไป)²

จากความคิดเห็นของประยูร จรรย์วณิชและวีระ พุฒกลาง อาจจะเห็นเป็นเรื่องยืนยันได้ว่าการ์ตูนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในค่านิยมอันดีงาม ซึ่งประกอบด้วยการเล่าเรื่อง ตลอดจนใช้ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ได้อย่างน่าสนใจ และนอกจากนั้นการ์ตูนยังมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนอีกด้วย ซึ่งเด็ก ๆ ชอบการ์ตูนเพราะใช้เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายต่าง ๆ ที่ทำให้รู้เรื่องได้ดี การ์ตูนสามารถนำมาใช้ประกอบการเขียนกระดานดำ จัดแสดงป้ายนิเทศ แผนภูมิ แผนสถิติ เป็นต้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะจุดแนวความคิดของผู้ดูให้มีความรู้สึกใหม่เอี่ยมไปกับสิ่งนั้น ๆ ซึ่ง

¹ ประยูร จรรย์วณิช, "การบรรยายเรื่องภาพการ์ตูน," หน้า 7-9.

² วีระ พุฒกลาง, "การ์ตูนกับการเรียนการสอน," วารสารการศึกษาแห่งชาติ,

บุญเหลือ ทองเอี่ยม และสุวรรณ นาฏ แห่งภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ใ้เสนอ หลักเกณฑ์การเลือกการ์ตูนในการสอนและประโยชน์ของการ์ตูนต่อการเรียนการสอนไว้พอสรุปได้ดังนี้

หลักเกณฑ์การเลือกการ์ตูนในการสอน

1. การ์ตูนที่ใช้ควรเหมาะสมกับประสบการณ์ของผู้เรียน โดยต้องคำนึงว่าผู้เรียนเคยศึกษาหรือมีพื้นฐานในสิ่งนั้น ๆ บ้างหรือไม่
2. การ์ตูนที่ใช้ไม่ควรเป็นนามธรรมมากเกินไป ควรเลือกแบบง่าย ๆ มีสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายได้ชัดเจน
3. การ์ตูนที่ใช้ควรมีสัญลักษณ์เฉพาะเรื่อง เช่นอาจเป็นการ์ตูนเสียดสีการเมืองหรือเป็นการ์ตูนโน้มน้าวจิตใจไม่ให้เด็กไปสนใจอบายมุข เป็นต้น
4. ภาพการ์ตูนนั้นควรมีขนาดเหมาะสม คือเหมาะสมทั้งขนาดของภาพ สีสรร ความยาวของเรื่อง วัยของผู้เรียน และระดับของผู้ดูเป็นสำคัญ

ประโยชน์ของการ์ตูนที่มีต่อการเรียนการสอน

1. เป็นเครื่องกระตุ้นและเป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียนมากขึ้น
2. ใช้ประกอบคำอธิบายข้อความต่าง ๆ ให้เข้าใจง่ายยิ่งขึ้น
3. ใช้จัดกิจกรรมนักเรียน โดยให้นักเรียนหัดเขียนคำอธิบายบรรยายภาพการ์ตูนหรือวาดภาพการ์ตูนประกอบคำบรรยาย และนำภาพการ์ตูนนั้นไปจัดป้ายนิเทศในวิชาที่เรียน¹

ส่วนสมหญิง กลั่นศิริ แห่งภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการ์ตูนต่อการเรียนการสอนไว้เช่นเดียวกันซึ่งพอจะสรุปได้คือ

¹ บุญเหลือ ทองเอี่ยม และสุวรรณ นาฏ, การใช้สื่อการสอน (ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ธันวาคม 2520), หน้า 13-14.

1. การช่วยส่งเสริมการสอนของครู ช่วยให้บทเรียนน่าสนใจและทำให้ผู้เรียน เรียน โดยไม่เบื่อหน่าย
2. การช่วยทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนเร็วยิ่งขึ้น เพราะการช่วยสื่อความหมายให้ เกิดความเข้าใจได้เร็วขึ้น
3. การช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ สนุกสนานและติดตามการสอนของครูโดยตลอด
4. การช่วยผ่อนคลายอารมณ์เครียด ทำให้บทเรียนสนุกสนานและน่าติดตามโดยไม่ เบื่อ¹

อาจกล่าวได้ว่าการตูนมีประโยชน์ เพราะเป็นสิ่งเร้าที่มีประสิทธิภาพสร้างความสนุกสนานในการเรียนการสอน เพราะเด็กนักเรียนในชั้นต้น ๆ หรือแม้แต่ชั้นโต ๆ ชอบอ่านหนังสือ การตูนหรือคุณภาพนตร์การตูนมาก จึงได้นักการศึกษาหลายท่านทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ทดลองนำการตูนมาใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ เช่นจากการศึกษาของ โซนส์ (Sones) ได้ทำการทดลองเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการอ่านระหว่างหนังสือการตูนที่เป็นเรื่อง และหนังสืออ่านธรรมดากับเด็กระดับเกรด 6 และเกรด 9 ชั้นละ 400 คน โดยใช้นิตยสารการตูน เรื่องวอนเดอร์ วูแมน (Wonder Woman) กับกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมให้อ่านหนังสือแบบเรียน ธรรมดา ผลปรากฏว่า

คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม 10 ถึง 30 เปอร์เซ็นต์ และเมื่อให้ กลุ่มที่เคยอ่านการตูนมาแล้วมาอ่านบทเรียนธรรมดา คะแนนเฉลี่ยไม่แตกต่างจากการทดลองครั้งแรกมากนัก²

นั่นแสดงว่าการใช้การตูนประกอบการเรียนการสอนจะทำให้มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงกว่าการสอนด้วยบทเรียนธรรมดา นอกจากนั้นยังช่วยให้เด็กเรียนได้มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมในชั้นเรียน

¹ สมหญิง กลั่นศิริ, คำสอนประกอบคำบรรยายโสตทัศนศึกษาเบื้องต้น ศ.ล. 318. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2521, หน้า 74.

² Sones, W.W.D., "The Comics and the Instructional Method," Journal Of Educational Sociology (December 1944), pp. 238-239.

เช่นครูอาจนำการ์ตูนที่ไม่มีคำบรรยายมาให้นักเรียนเขียนคำบรรยายที่เหมาะสมกับภาพ หรือบรรยายภาพด้วยปากเปล่า ซึ่งจะมีประโยชน์ในการแต่งเรื่องสั้น และฝึกให้เด็กกล้าแสดงความคิดเห็น ดังที่เลปติช (Leptich) ได้ทำการสำรวจการใช้การ์ตูนประกอบการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนมัธยม (High School) พบว่า

1. การ์ตูนมีประโยชน์ต่อการสอนของครูมาก ช่วยให้การสอนน่าสนใจและเกิดสัมฤทธิ์ผลในการเรียน
2. นักเรียนถึงร้อยละ 97 ชอบเรียนจากบทเรียนที่ใช้การ์ตูนประกอบการสอน
3. การ์ตูนมีประโยชน์มากที่สุดสำหรับครูที่สอนวิชาสังคมศึกษา ภาษา และคณิตศาสตร์
4. การ์ตูนมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนมาก เพราะมีภาพประกอบช่วยดึงดูดและเราให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และติดตามการสอนของครูโดยตลอด
5. จากการสำรวจครั้งนี้พบว่า นักเรียนในแต่ละชั้นเรียนที่เรียนจากการใช้การ์ตูนประกอบการเรียนถึงร้อยละ 89 สามารถวาดรูปการ์ตูนและช่วยเตรียมการ์ตูนเพื่อใช้ประกอบการสอนได้
6. จากการสำรวจครั้งนี้พบว่า ทั้งครูและนักเรียนชอบหนังสือที่มีภาพการ์ตูนประกอบเพราะช่วยให้เข้าใจง่ายยิ่งขึ้น¹

ในปี พ.ศ. 2504 ลาวรรณ โฉมเฉลา ได้ศึกษาผลดี และผลเสียจากการอ่านหนังสือการ์ตูนของเด็กไทยระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5-ป.7) พบว่า

1. เด็กชายจะชอบอ่านหนังสือการ์ตูนมากกว่าเด็กหญิง
2. ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงต้องการให้หนังสือการ์ตูนมีคำบรรยาย เช่นเดียวกับที่ชอบการ์ตูนต้นฉบับโลดโผน
3. ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงชอบอ่านเรื่องสั้นที่จบในฉบับเดียว

¹ Dean A. Leptich, The Effective Use of Cartoons by the Secondary School Teacher, (Unpublished Master's Thesis, San Diego State College, 1960).

4. เด็กส่วนใหญ่ชอบอ่านหนังสือการ์ตูนโดยดูทั้งรูปภาพและอ่านคำบรรยายไปพร้อมกันตลอดทั้งเล่ม แต่ดาตอนใดมีคำบรรยายยาว ๆ เด็กมักจะอ่านข้าม

5. เมื่ออ่านหนังสือการ์ตูนแล้ว เด็กชายจะมีอารมณ์ตื่นเต้นมากกว่าเด็กหญิง

และ ลาวรรณ โฉมเฉลา ยังได้แสดงให้เห็นถึงผลดีของหนังสือการ์ตูนซึ่งพอสรุปได้ว่า

1. หนังสือการ์ตูนที่ดี สามารถใช้เป็นเครื่องมือปลูกฝังความสนใจเบื้องต้น ในการอ่านของเด็กได้

2. หนังสือการ์ตูนที่ดี ช่วยให้เกิดทัศนคติในการอ่านและอ่านได้เก่งขึ้น

3. หนังสือการ์ตูนที่ดี ช่วยให้เกิดความสนใจความจากรื่องที่อ่านได้ เพราะเด็กส่วนมากจะจำเรื่องที่อ่านได้แม่นยำ และมักจะนำเรื่องที่อ่านนั้นไปเล่าให้คนอื่นฟัง

4. หนังสือการ์ตูนที่ดี สามารถช่วยให้เด็กสนใจวาดภาพและเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

5. สิ่งที่สำคัญที่สุดที่เด็กได้จากการอ่านหนังสือการ์ตูนคือ เด็กจะเกิดความสุขสนุกสนาน-เพลิดเพลิน และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

6. เด็กจะได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันอย่างกว้างขวาง¹

ในปี 2515 ประสงค์ สุรสิทธิ์ ได้วิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ด้านความเข้าใจของนักเรียน จากการอ่านหนังสือบทเรียนภาษาอังกฤษที่มีแต่ตัวอักษร บทเรียนภาษาอังกฤษที่มีตัวอักษรประกอบด้วยภาพการ์ตูน และบทเรียนภาษาอังกฤษผูกเนื้อเรื่องเป็นการ์ตูนเรื่องในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นักเรียน 90 คน จากโรงเรียนโพธาราม "โพธารวัฒน์เสนี" จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มนักเรียนที่อ่านบทเรียนผูกเนื้อเรื่องเป็นการ์ตูนเรื่อง มีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านสูงกว่ากลุ่มที่อ่านจากบทเรียนที่มีแต่ตัวอักษรประกอบด้วยภาพการ์ตูน และกลุ่มที่อ่านบทเรียนที่มีเฉพาะตัวอักษรล้วน ๆ ส่วนกลุ่มที่อ่านจากบทเรียนที่มีตัวอักษรประกอบด้วยภาพการ์ตูนมีผลสัมฤทธิ์ใน

¹ ลาวรรณ โฉมเฉลา, "ผลดีและผลเสียจากการอ่านหนังสือการ์ตูนของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5-ป.7)" คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2504.

การอ่านไม่แตกต่างกันไปจากกลุ่มที่อ่านบทเรียนที่มีแต่ตัวอักษรล้วน ๆ

สำหรับการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการอ่านระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิงภายในกลุ่มที่อ่านบทเรียนชนิดเดียวกันปรากฏผลว่า ในกลุ่มที่อ่านบทเรียนผูกเนื้อเรื่องเป็นการดู และกลุ่มนักเรียนที่อ่านบทเรียนที่มีตัวอักษรประกอบด้วยภาพการ์ตูนนั้น นักเรียนหญิงมีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านสูงกว่านักเรียนชาย ส่วนนักเรียนในกลุ่มที่อ่านบทเรียนที่มีแต่เฉพาะตัวอักษรล้วน ๆ ปรากฏผลว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านไม่แตกต่างกัน¹

จากการศึกษาของประสงค์ สุรสิทธิ์ ในวิชาภาษาอังกฤษจึงกล่าวจะพบว่า การใช้การ์ตูนประกอบบทเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงกว่าการเรียนจากบทเรียนธรรมดา ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ เมนส์ (Mains) ที่ว่า "การ์ตูนมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนมาก โดยเฉพาะเกี่ยวกับการสอนภาษา และอาจนำเอาภาพการ์ตูนมาใช้ในการเรียนการสอนได้หลายวิชาอย่างกว้างขวาง เช่นวิทยาศาสตร์ วรรณคดี สังคมศึกษา และสุขศึกษา เป็นต้น"²

ในปี 2511 สุวิช แพนนั้น ได้ทดลองนำการ์ตูนไปใช้สอนในวิชาวรรณคดีไทย โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากการเรียนด้วยบทเรียนที่มีแต่ตัวอักษร บทเรียนที่มีตัวอักษรประกอบด้วยภาพการ์ตูนโครงร่าง การ์ตูนล้อของจริง และการดูสไลด์ของจริง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนศรีวิสุทธิาราม จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 120 คน เป็นชาย 60 คน หญิง 60 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ

¹ ประสงค์ สุรสิทธิ์, "การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ความเข้าใจของนักเรียน จากการอ่านหนังสือบทเรียนภาษาอังกฤษที่มีแต่ตัวอักษร บทเรียนภาษาอังกฤษที่มีตัวอักษรประกอบด้วยภาพการ์ตูน และบทเรียนภาษาอังกฤษที่ผูกเนื้อเรื่อง เป็นการดูเรื่องในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2515).

² Edith E. Mains, "The Cartoon and the Teaching of Grammar," English Journal, (April, 1945), pp. 506-507.

30 คน จัดเป็นกลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม ผลปรากฏว่าการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้อรรถนความเข้าใจระหว่างกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม จากการทดลองทั้ง 2 ครั้ง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และจากการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้อรรถนความเข้าใจระหว่างเพศชายและเพศหญิงภายในกลุ่มตัวอย่าง จากการทดลองทั้ง 2 ครั้งก็ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน¹

เมื่อดูผลการทดลองของ สุวิช แทนบัน ในครั้งนั้นจะไม่ได้ผลเป็นไปตามสมมติฐานก็ตามอันอาจเนื่องมาจากตัวแปรบางประการ แต่ก็ก็เป็นสิ่งที่ท้าทายนักวิชาการรุ่นหลังให้ทดลองใช้การบูรณาการการเรียนการสอนในวิชาอื่น ๆ มากยิ่งขึ้น ดังนั้นในปี พ.ศ. 2518 ประทีน คล้ายนาค ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยสอนด้วยหนังสือการบูรณาการกับการสอนปกติ ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 80 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 40 คน ผลปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มที่ใช้อุปกรณ์การสอน และกลุ่มที่ใช้หนังสือการบูรณาการเรื่องประกอบการสอนไม่แตกต่างกัน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง โดยใช้หนังสือการบูรณาการกับการสอนไม่แตกต่างกัน แต่มีแนวโน้มว่านักเรียนหญิงได้คะแนนผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนชาย² และในปี 2521 สุรางค์รัตน์ ณ พัทลุง ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 โดยใช้หนังสือการบูรณาการกับการสอน กับการสอนแบบปกติ ตัวอย่างประชากรคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ของโรงเรียน

¹ สุวิช แทนบัน, "การศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากการเรียนด้วยบทเรียนที่มีแต่ตัวอักษร บทเรียนที่มีตัวอักษรประกอบภาพการบูรณาการบูรณาการของจริง และการบูรณาการของจริง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2517).

² ประทีน คล้ายนาค, "การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยสอนด้วยหนังสือการบูรณาการกับการสอนปกติ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518).

วัดหลักพลายชัยจำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองเรียนจากหนังสือการ์ตูน ส่วนกลุ่มควบคุมจะเรียนจากการสอนแบบปกติ ผลปรากฏว่าหนังสือการ์ตูนที่สร้างขึ้นมามีประสิทธิภาพสูงพอที่จะนำไปใช้สอนได้ ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้เพิ่มขึ้น และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้หนังสือการ์ตูนแตกต่างจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการสอนปกติแบบบรรยาย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01¹ จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนโดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบทำให้เกิดผลพลอยได้ที่สำคัญคือ นักเรียนมีความรู้สึกว่เนื้อเรื่องที่เรียนเหมือนกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน จึงเรียนด้วยความกระตือรือร้น และด้วยความสนใจยิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วปรากฏผลแตกต่างกัน จะเห็นว่าการใช้การ์ตูนประกอบการเรียนการสอนอาจจะได้ผลดีกว่าการสอนแบบปกติ หรืออาจจะได้ผลไม่แตกต่างจากการสอนแบบปกติก็ตามที่ การ์ตูนก็ยังคงเป็นสิ่งทีโปรดปรานสำหรับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นเด็กก่อนวัยเรียน เด็กวัยเรียน หรือแม้แต่ผู้ใหญ่เองก็ชอบอ่านการ์ตูนอยู่มีใช่น้อย นอกจากนั้นการ์ตูนยังสามารถใช้เป็นสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนทุกฝ่ายควรสนใจศึกษาและนำการ์ตูนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และการสำรวจความสนใจต่อการอ่านหนังสือการ์ตูนของเด็กครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ "เด็กและการ์ตูน" ได้ทราบถึงความชอบและความต้องการของเด็ก เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการ์ตูนให้เป็นสิ่งที่ "พัฒนาเด็ก" อย่างแท้จริง

¹ สุรางค์รัตน์ ฅ พัทลุง, "การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โดยการสอนด้วยหนังสือการ์ตูนกับการสอนแบบเดิม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), 2521.